

University of Groningen

Woord vooraf

Voerman, Gerrit

Published in:
Halverwege? Tussenbalans kabinet-Rutte II

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2014

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Voerman, G. (2014). Woord vooraf. In G. Voerman (editor), *Halverwege? Tussenbalans kabinet-Rutte II* (blz. 5-6). (Montesquieu-reeks; Vol. 4). Montesquieu Instituut.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Halverwege?

Tussenbalans kabinet-Rutte II

Redactie: Gerrit Voerman

**Met bijdragen van Joop van den Berg, Peter Bootsma,
Bert van den Braak, Aalt Willem Heringa,
Tom Louwerse, Simon Otjes en Gerrit Voerman**

Deel 4 van de Montesquieu-reeks

Het Montesquieu Instituut is een multifunctioneel onderzoeks- en onderwijsinstituut voor vergelijkende parlementaire geschiedenis en constitutionele ontwikkeling in Europa. Het werkt samen met andere wetenschappelijke instellingen in Nederland en in Europa. Het streeft er naar om de beschikbare kennis op dit terrein via een elektronisch kennisuitwisselingsnetwerk – waar nodig – tijdig en hanteerbaar onder handbereik van ambtenaren, bestuurders, journalisten, politici, wetenschappers én belangstellende burgers te brengen.

Partners van het Montesquieu Instituut zijn:

- de Campus Den Haag en de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Leiden
- de Capaciteitsgroep Publiekrecht van de Universiteit Maastricht
- het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis van de Radboud Universiteit Nijmegen
- het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen van de Rijksuniversiteit Groningen
- het Parlementair Documentatie Centrum van de Universiteit Leiden.

© 2014 Montesquieu Instituut, Den Haag

Foto omslag: Serge Ligtenberg

Al het materiaal uit deze bundel mag zonder toestemming vooraf en zonder vergoeding gebruikt en gereproduceerd worden voor zover dat gebeurt voor niet-commerciële doeleinden. Bij dit gebruik dient de auteur, de titel van de bundel en het Montesquieu Instituut als bron vermeld te worden. Het is niet toegestaan de inhoud van deze bundel voor commerciële doeleinden te vermenigvuldigen, te verspreiden of tegen vergoeding beschikbaar te stellen aan derden.

Montesquieu Instituut
Lange Voorhout 86
2514 EJ Den Haag
070-363 01 05
info@montesquieu-instituut.nl
www.montesquieu-instituut.nl

ISBN/EAN: 978-94-91616-02-0

NUR-code: 823

Inhoudsopgave

Woord vooraf.....	5
‘Geen degelijk kabinet’?.....	7
<i>Simon Otjes en Gerrit Voerman</i>	
Regeren zonder vaste meerderheden.....	21
<i>Joop van den Berg</i>	
Een middenkabinet of een minderheidskabinet?.....	35
<i>Simon Otjes en Tom Louwerse</i>	
Constitutionele veranderingen onder het tweede kabinet- Rutte.....	49
<i>Aalt Willem Heringa</i>	
Tussenbalans tweede kabine-Rutte.....	67
<i>Bert van den Braak</i>	
Coalitievorming in Nederland en Duitsland vergeleken.....	75
<i>Peter Bootsma</i>	
Bijlage 1. Tijdslijn tweede kabinet-Rutte, 2012-2014.....	94
Personalia.....	96

Woord vooraf

In november 2012 trad het tweede kabinet-Rutte aan. Het eerste kabinet waaraan premier Mark Rutte leiding gaf, berustte op een coalitie van VVD en CDA, en werd op een aantal beleidsterreinen (immigratie, asielzaken, veiligheid en ouderenzorg) gedoogd door de PVV. Dit kabinet ging in oktober 2010 van start. Stabiël was het niet: voor de onderwerpen waarover geen afspraken met de PVV waren gemaakt, moest het in de Tweede Kamer naar meerderheden zoeken. Bovendien kwamen VVD, CDA en PVV in de Eerste Kamer gedrieën niet tot een meerderheid, waardoor de coalitie afhankelijk was van de steun van met name de SGP. Ruttes eerste kabinet kwam in april 2012 ten val nadat PVV-leider Geert Wilders zijn gedoogsteun had ingetrokken – het had het anderhalf jaar volgehouden.

Nadat deze poging over rechts was gestrand, ging Rutte na de Tweede Kamerverkiezingen van september 2012 met de PvdA in zee. Ook dit kabinet is geen toonbeeld van stabiliteit, want het ontbeert een meerderheid in de Eerste Kamer. Niettemin is het tweede kabinet-Rutte in zittingsduur inmiddels verder gekomen dan zijn voorganger. Via akkoorden met in het bijzonder drie ‘constructieve’ oppositiepartijen (D66, ChristenUnie en SGP, als ‘C3’ aangeduid) weet het zich staande te houden en zijn programma uit te voeren – zelfs in die mate, dat het kabinet recentelijk het verwijt krijgt te zijn ‘uitgeregeerd’.

Het is nu bijna twee jaar geleden dat Rutte II werd beëdigd. Voor het Montesquieu Instituut vormt deze tweede verjaardag van het kabinet (op 5 november 2014, om precies te zijn) een goede aanleiding om te analyseren wat het kabinet tot nu toe tot stand heeft gebracht en op welke wijze het dat voor elkaar heeft gekregen, gezien de minderheid van de coalitie in de Eerste Kamer. In deze bundel laat een aantal auteurs die verbonden zijn aan het Montesquieu Instituut hierover zijn licht schijnen.

Deze beschouwingen verschijnen onder de titel ‘Halverwege?’ Vanzelfsprekend zal het nog moeten blijken of het kabinet zijn termijn volmaakt. De Provinciale Statenverkiezingen in maart 2015 zijn voor het voortbestaan van de coalitie van groot belang: gezien het grote verlies van de PvdA in de opiniepeilingen is het goed

mogelijk dat het aantal zetels van de regeringspartijen na de Eerste Kamerverkiezingen in mei 2015 dusdanig is afgenomen dat zelfs de steun van de C3 niet meer toereikend is voor een meerderheid in de senaat. Regeren wordt dan wel erg moeilijk.

Is het dus nog maar de vraag of het kabinet gezien dit weinig rooskleurige electorale vooruitzicht in november 2014 wel halverwege zijn zittingstermijn is, het is daarentegen zeker dat dit in formele zin niet helemaal het geval is. De volgende reguliere Tweede Kamerverkiezingen staan als gevolg van bepalingen in de kieswet voor 15 maart 2017 gepland, waardoor de officiële zittingstermijn van Rutte II enkele maanden langer uitvalt dan normaal het geval is. Die paar maanden verwaarlozen we hier; er is voor gekozen deze bundel aan de vooravond van het tweejarig bestaan van het kabinet te presenteren.

Tot slot wil ik alle auteurs danken voor hun bijdrage aan deze bundel. Speciale dank gaat uit naar Simon Otjes, voor zijn inhoudelijke commentaar op alle teksten, en naar Careljan Rotteveel Mansveld, voor zijn assistentie bij de eindredactie.

Gerrit Voerman

Groningen, 18 oktober 2014